

JAK ROZVÍJET PŘEDŠKOLÁKA

Konkrétní náměty, inspirativní typy a aktivity

ZRAKOVÉ VNÍMÁNÍ

- skládání obrázků z drobných dílků – puzzle, rozstříhané pohlednice, fotky a jiné obrázky (dítě je může samo rozstříhat – cvičí se tím současně obratnost jemné motoriky)
- skládání různých mozaikových stavebnic (z barevných dílků se tvoří různé tvary podle předlohy apod.)
- hledání cesty bludištěm (ukazování správné cesty prstem či dokreslování cesty)
- rozlišování figury a pozadí (bývá často i v dětských časopisech): vybarvování plošek podle značek, čímž vynikne připravený obrázek, hledání obrázků ve zmeti čar, vyhledávání "ukrytých" věcí na obrázku, hledání překrývajících se obrazců, později třeba i některých písmen
- vyhledávání dvou shodných obrázků mezi více obrázky, které se liší vždy v nějakém detailu
- vyhledávání drobných rozdílů na dvojici obrázků (je vhodné, když nejprve rozdíl představuje odlišný detail, později se jedná o drobný rozdíl mezi obrázky v jejich vodorovné a následně pak i svislé rovině)
- vyhledávání jednoho odlišného obrázku v řadě podobných obrázků (opět je optimální, když se obrázky liší nejdříve detailem a později i dílčími změnami ve vodorovné a následně pak i svislé rovině)
- hledání v časopise nebo novinách dohodnuté písmeno nebo znak - „Kolik takových znaků/písmen dokážeš najít na stránce (nebo v tomto článku) za minutu?“ apod. – dítě nemusí písmeno znát – jen si v dané chvíli správně zapamatovat jeho tvar

ZRAKOVÁ PAMĚŤ

- hraní pexesa
- využití Kimovy hry - určitý počet předmětů, na které se dítě určitou dobu dívá, následně se předměty zakryjí a dítě řekne, co si zapamatovalo
- skládání dvojic obrázků podle předlohy a bez předlohy
- malování obrázku - postupné přidávání jeho částí, kdy si dospělý při dokreslování obrázek zakryje plochou (pevným papírem, pracovní podložkou apod.) - dítě má uhodnout, co na obrázku přibýlo

SLUCHOVÉ VNÍMÁNÍ

- rozlišování různých zvuků (se zavázanýma očima poznat zvuky různých předmětů, hudebních nástrojů, přírodní zvuky)
- rozlišování hlasitosti a tempa
- napodobování rytmu vytleskáním (říkadla, básničky)
- rozpoznání první hlásky ve slově (nejdříve určujeme samohlásky, až po jejich zvládnutí souhlásky; při zadávání vždy danou hlásku ve vyslovování zdůrazníme)
- rozpoznávání první hlásky: Pro práci použijeme předměty či obrázky. Obrázky jsou poskládány do řady vedle sebe a všechna slova začínají na stejnou hlásku. Dítě pojmenovává obrázky v pořadí zleva doprava a má poté za úkol nalézt společný znak všech obrázků, tzv. hlásku, na kterou všechna slova začínají. Snaží se vymyslet další slova, která začínají na danou hlásku.
- rozpoznávání první hlásky: Dítě poslouchá a rodič předřikává různá slova. Dítě zvedne ruku pouze tehdy, začíná-li slovo konkrétní, domluvenou hláskou.
- rozpoznávání první hlásky: Hledání obrázků, předmětů začínající konkrétní hláskou. Připravíme nejrůznější předměty či obrázky. Po vyhlášení konkrétní hlásky dítě vybírá z nabízených předmětů, obrázků slova začínající danou hláskou.
- hádanky s určováním hlásky - například: „Začíná to na S, je to zvíře a má to dlouhý chobot. Co je to?“
- rozpoznání poslední hlásky ve slově (nejprve samohlásku, až po zvládnutí případně i souhlásku; a opět je zpočátku zdůrazníme)
- rozpoznání hlásky uprostřed slova - dítě se snaží správně určit, zda přednesené slovo obsahuje danou hlásku
- podobně rozpoznávání předem dohodnuté slabiky
- rozdělování slov na slabiky - vhodné s vytleskáváním
- vymýšlení slov začínajících na zadanou hlásku
- vymýšlení slov začínajících na stejnou slabiku (KO-lo, KO-pačky, KO-loběžka...)
- vyhledání předmětů v místnosti začínajících na určitou slabiku nebo hlásku
- slovní fotbal (na poslední hlásku, slabiku)
- neverbální reagování na danou hlásku (například: hlásky S nás probudí – dítě reaguje na danou hlásku zvednutím hlavy nebo ruky; cvičí se tak současně i pracovní pozornost)
- poznávání rozhláskovaných slov - nejprve trojhlásková (např. předřikáváme po hláskách: s-ý-r, d-ů-m, po zvládnutí zařazujeme delší slova – např. m-á-m-a, d-o-m-a, a-h-o-j)
- sluchové rozlišování (diferenciace)
- nabízení dvou různých nebo stejných slabik, kdy dítě musí určit, zda jsou stejné nebo odlišné
- nabízení dvou různých nebo stejných slov (i nesmyslných), dítě musí určit, zda jsou stejná nebo odlišná (např. dos/doc, fon/lon, kůže/gůže)
- nahlas a zřetelně předřikáme dvojice slov: např. kos - koš atd. Dítě má poznat, zda se jedná o stejná či odlišná slova, postupně aktivitu ztěžujeme použitím delších slov, která jsou obtížnější v rozlišení.

SLUCHOVÁ PAMĚŤ

- opakování krátkých úseků rýmů, písní, básniček, rozpočítadel
- zapamatování si prodlužující se řady slov ve větě (např. V zahradě rostou jablka. V zahradě rostou jablka a hrušky. V zahradě rostou jablka, hrušky a švestky.)
- vyřizování jednoduchých vzkazů jednotlivým členům rodiny
- využití hry „Přijela tetička na návštěvu“ - Hráči k větě „Přijela tetička na návštěvu a z kufru vybalila...“ postupně přidávají slovo. Následuje další hráč, který větu a první slovo zopakuje a k tomu přidá další slovo.

Tímto způsobem pokračují ostatní a počet slov ve větě narůstá. Obměnou této hry může být úvodní věta: „Kdybych jel na pustý ostrov, tak bych si s sebou vzal...“

ŘEČ A SLOVNÍ ZÁSoba

- vedení dítěte k vyprávění o činnostech, které dělá, o tom, co vidělo, zažilo, děj pohádky apod.
- přehrávání děje s maňásky či loutkami, za které dítě mluví
- povídání nad obrázky, nechte dítě povídat o tom, co je vyobrazeno
- předkládání předmětů, obrázků nebo předřikávání názvu věcí – dítě říká, k čemu daná věc slouží
- dovyprávění krátkého příběhu nebo dokončení věty
- počítání slov v krátké větě s jednoduchým vysvětlením, že věta se skládá ze slov
- předčítání pohádek, příběhů

ZÁKLADY POJMOVÉHO a LOGICKÉHO MYŠLENÍ

- trénujete souhrnné pojmenování věcí a činností podle společných podstatných znaků (tzv. nadřazené pojmy - kategorie) - od jednodušších k náročnějším kategoriím – např. ptáme se dítěte: „Rohlík, sýr, rýže, maso. – To všechno je? (správná odpověď v tomto věku může být: jídlo). Nejprve dáme dítěti jednoduchý příklad se správným řešením. Pak zadáváme podobné příklady pro jiné nadřazené pojmy např. domácí zvířata, ovoce, zelenina, rostliny, stromy, keře, nářadí, sport, nábytek, nádobí apod.
- určování shod a rozdílů u dvojic slov - například: "Řekni, v čem se podobá švestka a hruška." (rostou na stromě, jsou k jídlu, ... správných odpovědí je obvykle je více). "A teď řekni, v čem se od sebe liší – v čem jsou rozdílné." (opět lze vyjmenovat řadu odlišných vlastností). "A teď zkus uhodnout, co je to obojí" (ovoce; viz již výše nadřazené pojmy)
- zařazování různých obrázků pod nadřazené pojmy
- hádání předmětů podle vyjmenovaných podstatných znaků – "Myslím si věc. Má kola a zvonek a šlape se na ní". S dítětem se střídáme v roli popisujícího a hádajícího – učí se tím také vystihnout podstatné znaky a popisovat předměty, osoby, zvířata, činnosti
- tvoření definic slov - například kočka: "Vysvětli, co je to vlastně kočka? - Někomu, kdo ji nikdy neviděl." (domácí zvíře, má čtyři nohy, je chlupatá, má fousky, chytá myši, pije mléko, apod.)
- vymýšlení slov opačného významu (antonyma) - např. velký - malý, těžký – lehký, tvrdý – měkký, ... postupně zvyšovat obtížnost (bohatý – chudý, veselý - smutný, obtížný – snadný ...)
- vymýšlení slov stejného významu (synonyma) – je to pro předškoláky obvykle dosti náročné – volte proto jednoduchá slova a dávejte předem srozumitelné příklady! - například: velký - vysoký, obrovský, mohutný, malý - nevelký, drobný
- řešení běžných situací, které by dítě v tomto věku už mohlo zvládnout ("Co uděláš, když ...?")
- třídění předmětů podle určitého hlediska - podle barvy, velikosti, tvaru, materiálu (kostky, knoflíky, nitě, geometrické tvary, perličky) - různé varianty: "Najdi z těchto předmětů ty, které jsou ze dřeva a současně jsou kulaté" (postupně můžeme zkoušet přidávat více výběrových vlastností - například: hranaté, modré a ze dřeva atp. Jiná varianta hry na třídění: "Dej na samostatné hromádky předměty, které jsou stejné podle svého tvaru (pak opět třeba tvaru a současně i barvy)". V případě úspěchu dítěte zvyšujeme náročnost.

PŘEDŠKOLNÍ ZNALOSTI A ORIENTACE V ČASE

- rozvíjení oblasti obecné informovanosti - práce s obrázkovými slovníky, dětskými encyklopediemi
- rozpoznávání a pojmenovávání předmětů, barev, geometrických tvarů, zvířat, rostlin, běžných nástrojů, činností

- užití pojmů: dnes, zítra, hned, jindy, pozítří; orientace v týdnu, měsících, ročních obdobích
- zaměření se na znalost relativního trvání časových úseků (co je delší - jeden týden nebo sedm dní)
- rozvíjet chápání sledu událostí - logického řazení děje v čase – využívejte vyprávění, obrázkové příběhy můžete rozstříhat a nechat dítě správně seřadit apod.

POČETNÍ PŘEDSTAVA, PŘEDMATEMATICKÉ DOVEDNOSTI

- budování pojmů vedoucí k porovnávání, srovnávání a následně vytvoření představy množství (malý - velký; málo - hodně; krátký - dlouhý; široký - úzký; menší - větší; kratší - delší...)
- vedení dítěte k tzv. párovému přiřazování (k řadě kostek přidat další řadu o stejném počtu; k hrnečkům přiřadit lžičky apod.)
- vedení dítěte ke třídění (podle barvy, podle velikosti, podle účelu)
- vedení dítěte k řazení předmětů podle velikosti, pojmenování toho, který prvek je nejmenší, největší
- při manipulaci s předměty (kostkami, kuličkami, kamínky) upřesňování operace „přidej“ a „uber“, případně „kolik jich pak bude?“
- postřehování počtu: „Kolik ukazují prstů?“ - cílem je, aby je dítě nepočítalo stále po jedné, ale aby na první pohled označilo počet
- postupně vedeme k počítání prvků ve skupině a k vytváření skupin s daným počtem prvků (spočítej, kolik je tady kostek; udělej hromádku, na které budeš mít 4 kostky)
- využití her: Domino, Člověče nezlob se

PROSTOROVÁ ORIENTACE

- nacvičování základních pojmů (nahore, dole, uprostřed, před, za, hned před, hned za, mezi, pod, vedle, u) za využití názorných pomůcek - pomocí uvedených předložek vést dítě k popisu polohy objektů vzhledem k vlastní osobě
- určování vzájemné polohy dvou různých objektů (např. pod stolem je židlička); rozhodování o vzájemné poloze dvou objektů (je - není něco v tašce)
- vyhledání věci na obrázku s pojmy dole/nahore, vpravo/vlevo
- popisování cesty do obchodu, parku apod. s pojmy vpravo/vlevo.
- zakreslování jednoduchých obrázků podle diktátu (zakresli na výkres do pravého rohu nahoru míček...)

GRAFOMOTORIKA A VIZUOMOTORICKÁ KOORDINACE

- uvolňování ruky a rozvíjení elementárních grafomotorických dovedností
- při uvolňování postupujte od velkých tahů na velké ploše, kdy pohyb vychází z ramene, bude-li cvik zvládnut ve velkém, pokračujte v psacím pohybu vycházejícím z lokte, nakonec po zvládnutí vycházejte z pohybu v zápěstí a z pohybu vycházejících z prstů
- práce na papíru velkého formátu, nejméně A3, kreslit kruhy, rovné čáry ovály, oblouky s vratným tahem
- nacvičování správného úchopu psacího náčiní
- obkreslování podle předlohy, dokreslovačky
- skládání kostek/lega/puzzlí/mozaiek podle vzoru
- kreslení přes průsvitný papír, přes fólii
- vyhledání obrázku ve zmrzlině čar a jeho obtažení
- sledování čáry prstem, pastelkou
- modelování, práce s hlínou, plastelínou

JEMNÁ A HRUBÁ MOTORIKA

- K procvičování **jemné motoriky** je vhodné: modelování, vytrhávání z papíru, vystřihování, sestavování řetězu z kancelářských sponek, navlékání korálků, zapínání knoflíků, zipů, háčků, zavazování tkaniček, oblékání se, oblékání panenek.
- K procvičování **hrubé motoriky** je vhodné: překonávání určité vzdálenosti či překážky přeskokem, výskokem, skokem (přes lavičku, polštář apod.), udržování rovnováhy (přecházení po provaze položeném na zemi, hra na sochy), skákání po jedné noze, chytání a házení míče, skákání přes švihadlo, zvládnání jednoduchého rytmického pohybu (vhodné je spojení určitého pohybu s říkankou nebo písničkou, s hudebním doprovodem)

SOUSTŘEDĚNÍ, PRACOVNÍ VÝDRŽ, PRACOVNÍ NÁVYKY

- pro rozvoj soustředění, pracovní výdrže u jedné úkolové činnosti, schopnosti vyrovnat se s drobným neúspěchem používejte materiály, které jsou uvedeny jako vhodné pro další zde uváděné oblasti
- účelem je, aby si dítě postupně zvykalo na úkolové situace a učilo se neodbíhat k jiným činnostem a snažit se pracovat až do ukončení úkolu
- zadávejte dítěti vhodné časově „dlouhé“ úkoly, které je schopno aktuálně zvládnout! Snažte se předejít tomu, že dítě bude pracovat sice déle, ale za cenu různého odbíhání od úkolu. Dítě by takto bylo podporováno v nežádoucím návyku!
- dokončený úkol má mnohem vyšší hodnotu než delší čas věnovaný procvičování, ale s různým přerušováním, odbíháním a případně i nedokončením započaté práce
- snažte se vždy dítěti předem avizovat, kolik toho chcete procvičit. Někdy je to možné ukázat názorně na počtu příkladů (třeba jedna stránka s obrázky na hledání rozdílů apod.), někdy je potřeba vymezit váš časový plán jiným, pro dítě srozumitelným způsobem
- schopnost soustředění na jednu činnost a vůle k dokončování započatých úkolů jsou také do značné míry dovednosti, které lze trénovat, i když jsou značně závislé také na neuropsychické zralosti dítěte, kterou je potřeba respektovat
- učte dítě rozlišovat postupně mezi zcela volnou hrou a úkolovou činností (byť prováděnou hravou formou)
- trénujte dítě v samostatnosti - ukládání věcí a hraček, drobná pomoc v domácnosti, oblékání se apod.

SOCIÁLNÍ DOVEDNOSTI A EMOČNÍ ZRALOST

- trénujte dítě v sebekontroli a schopnosti odložit bezprostřední splnění svých přání
- posilujte schopnost dítěte zvládat vlastní emoce (vztek, zlost)
- ved'te dítě k respektování jiné autority, nejen autority rodičovské
- trénujte dítě v dodržování stanovených pravidel chování; pravidel hry apod.